

Зміст

Пролог. Скарби України..... 4

Частина перша **Слідом за скарбами родини Терещенків**

Розділ перший. Поклик з краю моїх предків (2002–2003) 7
Розділ другий. Мед і президент-бджоляр (2004–2006).....39
Розділ третій. На землі сімейних цукрових заводів (2005–2007)....54
Розділ четвертий. Крізь кризу (2008–2009)68
Розділ п'ятий. Відродження українського льону (2010–2011)79
Розділ шостий. Зрада європейської мрії (2011–2014).....91

Частина друга **П'ять зим у Глухові**

Розділ сьомий. На вибори – широкою коаліцією! (2015).....109
Розділ восьмий. Бувай, Леніне! (2015)139
Розділ дев'ятий. Весілля у Києві (2016).....151
Розділ десятий. Президент не їде до Глухова (2017).....175
Розділ одинадцятий. Новий тато чи новий президент? (2018).....210
Розділ дванадцятий. Гра в музичні стільці на виборах (2019).....232
Розділ тринадцятий. Рейдери у місті (2020)255
Розділ чотирнадцятий. Про важливість чесності українських суддів (2021).....266

Епілог. 24 лютого 2022 року – Україна одразу виграла війну281

Подяки.....285

Розділ сьомий

**НА ВИБОРИ – ШИРОКОЮ
КОАЛІЦІЄЮ!**

(2015)

1

Револуція Гідності добігла кінця, однак перегорнути сторінку з розстрілом Небесної Сотні виявилось непросто. На Майдані священники кілька днів поспіль проводили служби по кожному із загиблих, похоронам не було краю. Короткою паузою стала зустріч Юлії Володимирівни, яку нарешті звільнили із СІЗО, – вона з'явилася, аби привітати демонстрантів. Утім, настрої на Майдані був далеко не радісний, тож оплесків у свій бік Тимошенко не почула.

Промовці з революційної сцени блискавично розібрали важливі посади. Олександр Турчинов, який на той момент був секретарем Ради національної безпеки та оборони України, перебрав на себе обов'язки президента країни. Але за його президентства нічого не було зроблено для захисту Криму від вторгнення путінських «зелених чоловічків». Така ж загроза зависла над Донбасом, і цього разу найсвідоміші учасники Майдану вирушили туди як волонтери, аби завадити утворенню сепаратистських «народних республік» і перекрити шлях російським військовим, які прагнули захопити Південний Схід. Так почалася російська військова агресія проти України, внаслідок якої вже в перший рік з українського боку загинуло понад 13 тисяч осіб і яка триває й досі, значно посилившись після 24 лютого 2022 року. Відтоді українці вимушені постійно озброюватись і тренуватись, будувати одну з найкращих у світі армій, яка дає відсіч навалі з боку нахабного сусіда.

Створили й уряд. Головні посади – прем'єра, міністра внутрішніх справ і міністра юстиції посіли відповідно Арсеній Яценюк, Арсен Аваков і Павло Петренко, усі з партії «Фронт змін». Разом вони очолять три міністерства, найкращі для «управління» питанням корупції в країні. Пост міністра культури отримав харизматичний оратор Майдану Євген Нищук – тоді ніхто й подумати не міг, що він стане

одним з гвинтиків системи нової влади. Цікаво, що тільки внаслідок зустрічі у Відні з одним з найодіозніших олігархів, близьким до колишньої прогнилої влади, Дмитром Фірташем, вирішилася доля ще двох «промовців» з Майдану: Петра Порошенка – майбутнього кандидата в Президенти України, та Віталія Кличка – кандидата у мери Києва!

Невдовзі стало зрозуміло, що ця команда не спромоглася досягти результатів у боротьбі з корупцією, яка викривляла суспільно-політичне життя в Україні – навпаки, вона ніби шукала простих шляхів увічнити існування цієї системи, цього разу собі на користь. Ніхто й уявити не міг подібного після бійні – і все ж це сталося. Майдан тишком-нишком відправили на задвірки історії, а олігархи, які прийшли до влади разом зі своїми друзями та їхніми партіями, знову отримали змогу набивати кишені, навіть не замислюючись про долю Януковича, що втік до Росії.

Згодом для себе я знайду назву для цієї групи маніпуляторів і користолюбців, які від часів отримання Україною незалежності збагачувалися винятково завдяки абсолютно корумпованій системі влади, поєднуючи бізнес із політикою, а після Майдану перефарбувалися на націоналістів, хизувалися своєю українською мовою, вбирались у вишиванки, невтомно повчали всіх навколо, як треба рятувати Україну, хоча самі й палець об палець для цього не вдарили! Для мене вони були «креолами» – як їхні «колеги» з Антильських островів, які точнісінько так само ставляться до Франції, горлаючи про незалежність, але насправді не бажають її, розмовляючи тільки креольською і глузуючи з тих, хто продовжує користуватися французькою; при цьому ці пани радіють, що можуть користуватися старою колоніальною системою, на якій заробили собі чималі статки і яка досі приносить чималий прибуток за умови, що її не чіпають.

Саме з українських «креолів» складалося здебільшого оточення президента та його партії «Блок Петра Порошенка» (БПП). На мою думку, головним «креолом» був сам президент. Не раз я тішився, уявляючи його з африканською короною на голові. На жаль, до двору цього «короля» збіглися практично всі фігуранти сцени на Майдані – вони й увійшли до лав Верховної Ради. Винятків було небагато. Утім, тоді я ще цього не усвідомлював.

Навпаки, мені здавалося, що після впевнених заяв зі сцени про руйнування корупційної системи Януковича Київ мав цілком райдужне майбутнє, а я міг би стати в пригоді українській столиці. Однак Глухову, гадалося, я міг би бути значно кориснішим: я міг би допо-

могти землякам своїх пращурів підготуватися до змін на шляху до Європи, правосуду й демократії. Словом, сприяти подоланню в Глухові глибоко вкорінених корупції та проросійської феодальної системи, яка тримала містечко під своїм повним контролем.

Глухів розташований за кілька кілометрів від російського кордону, тож для його мешканців Революція Гідності була чимось далеким. Вони бачили яскраві й страшні картинки із телевізора та слухали перекази знайомих, яких керівники міста та району чи не щодня відряджали автобусами на Антимайдан. Утім, ці останні просто користувалися безкоштовними поїздками до столиці та можливістю задурно отримати по 300 гривень.

А проте мешканці Глухова миттю відчули перші наслідки розриву стосунків із Росією. Багато родин опинилися розділеними, хоч і звикли раз-у-раз без проблем перетинати кордон, щоби побачити рідних. Маленькі місцеві виробництва – переважно лісопилні та меблеві фабрики – одразу втратили більшу частину замовлень. Російські телеканали і радіостанції, популярні у цьому прикордонному регіоні, розвернули масовану антиукраїнську пропаганду, яка впливала передусім на аудиторію похилого віку. На додаток до цього українська гривня впала втричі нижче щодо євро. Отже, глухівчани мали безліч проблем і турбот, тож найменше їх цікавила Європа.

Двадцять років регіон перебував під контролем проросійського депутата Андрія Деркача, випускника російської школи ФСБ, сина колишнього керівника СБУ (за часів, коли обидві служби тісно взаємодіяли). З рідного Дніпропетровська (нині – місто Дніпро) він приїхав до Глухова, щоби побудувати тут власну імперію, адже у цьому забутому Богом закутку України все було дуже дешеве – зокрема голоси виборців. Крім того, регіон має довжелезний кордон з Росією, що неабияк сприяє контрабанді товарів. Багатообіцяючий ринок, одне слово, адже що більше санкцій проти Росії, то більше контрабанди в Глухівському районі!

Будучи парламентарем, Деркач входив до бюджетного комітету й опікувався великими державними підприємствами на кшталт «Енергоатому». Його права рука Олег Б., корінний глухівець, відповідав за Сумщину. Ліва рука, Юрій Б., уже вісім років перебував на посаді міського голови Глухова і тримав міський бюджет. Конкурентів він не мав. На останніх на той час муніципальних виборах п'ять років тому ніхто не наважився виступити проти людини Деркача.

Нардеп Андрій Деркач щоразу намагався бути на боці чинного Президента України. Був він і похресником Леоніда Кучми, який

товаришував із його батьком, і допомагав Вікторові Ющенку в його боротьбі проти Кучми у 2005 році, надавши послуги своєї радіостанції «Радіо Ера». Після цього організував вибори Віктора Януковича та регіоналів, агітуючи проти Ющенка у 2010 році, а згодом допомагав позбутися Партії регіонів і приєднався до табору Порошенка, коли у 2014 році Янукович утік. Отакий вправний акробат. Головне, що він завжди отримував гарантію просування своїх кандидатур на найвищі посади у регіоні. Губернатор, прокурор і начальник поліції Сумщини зазвичай призначалися, виходячи з побажань Деркача. І йому вдавалося жорстко контролювати їх усіх, бо на кожную особу він мав «досє», що дозволяло за потреби виявляти всілякі «компромати».

Крім цього, Деркач підтримував тісні зв'язки із великими російськими та проросійськими підприємцями, які контролювали розподіл газу й електрики в регіоні. Зокрема, він був дуже близький до російського бізнесмена Костянтина Григоришина, якому належала компанія «Сумиобленерго», що постачала електроенергію всьому регіону з Сумської ТЕЦ. У 2009 році вони навіть породичалися – брат дружини Деркача одружився з донькою Григоришина. Це було вкрай важливо, адже у такий спосіб Деркач тримав під контролем розподіл електроенергії на всій території Сумщині. Він міг на власний розсуд роздавати посади в усіх містах і містечках занепакої області, де про стабільну виплату зарплатні годі було й мріяти. Він міг пообіцяти – і згодом забрати свою обіцянку, тож усі тремтіли перед ним від страху, що ще більше зміцнювало вплив Деркача на місцеву еліту.

Глухів він контролював повністю. Навіть створив власну охоронну компанію «R7», яка віддавала накази начальникові місцевої поліції, що, втім, теж був людиною Андрія Деркача і перебував на посаді понад десять років. Деркач тримав під суворим контролем церковні установи регіону й перетворив Глухів на монополію Московського патріархату, навіть збудував свою власну «Лавру»: за його наказом відремонтували чоловічий монастир Глинська пустинь у Шалигиному на самісінькому кордоні з Росією! Уже на під'їзді до монастиря працювали російські оператори мобільного зв'язку, а через розкішний ліс на його території, власне, проходив кордон. Справжнє відчинене вікно у Росію, перевірити яке не міг жоден поліцейський чи митний інспектор, адже жити на території монастиря дозволялося тільки «правильним» ченцям, які співали осанну депутатові Деркачу. Були у Глухівському районі й інші «заповідні полювання» Андрія Деркача – наприклад, спортклуб «Мужність», заснований Олегом Б., або ж кадетське училище, яке розвивалося, незважаючи на те, що сучасна

Україна прагнула позбутися цієї радянської установи. Варто згадати й місцеву газету «Неделя» – головний друкований інформаційний орган міста. Ця газета офіційно належала його дружині, і, звичайно, мала за головну мету сприяння постійному переобранню Деркача до парламенту та захист численних підконтрольних йому груп інтересів, які наживалися на регіональному і місцевому бюджетах.

Усі ці напрями і посади утворювали справжню мережу. Скажімо, тренер у клубі «Мужність» також працював водієм у фірмі «R7», і майже всі муніципальні обслуговуючі компанії («Тепломережі», міський «Водоканал») разом зі школами і дитячими садочками мусили підписувати угоду про охорону зі згаданою «R7» Деркача. Ще одним великим працедавцем у місті був місцевий «Зеленбуд», яким керував Володимир Г., відомий як кум міського голови Юрія Б. Ця компанія займалась обслуговуванням міста, а саме – збиранням сміття, вирубкою та висадкою дерев, доглядом за цвинтарями, прибиранням снігу тощо. Згаданий Володимир Г. володів мережею крамниць, готелем, більшменш легальними барами по всьому місту та відкрито й безкарно продавав усім місцевим будівельним компаніям пісок, який невідомо де брав. Перед моїм обранням міський голова вирішив доручити йому керування місцевим сміттєзвалищем терміном на 20 років. Ця ділянка була не просто велетенською копальнею піску, який він міг вільно використовувати, а й справжньою золотою жилою, адже одним з перших рішень нового власника було відправити старі ваги на металобрухт. Отже, місто сплачувало за сміття, яке неможливо було зважити, тобто за обсягом, а не за вагою. Обсяг визначали швидко й на око, у реєстрах про це й гадки не було, тож у рахунок можна було вписувати будь-що, спрощуючи бухгалтерію та заплутуючи можливих перевіряльників. Чи варто казати, що Володимир Г. був одним з головних депутатів міської ради від партії свого найближчого друга, міського голови Юрія Б. Якщо міський голова був очільником партії, то Володимир Г. – її руками.

Тоді їхня партія звалася «Воля народу». Звісно, вона мала інтереси і на державному рівні – намагалися зібрати навколо себе підприємців із різних галузей, орієнтуючись радше на бізнес, аніж на політику. Однак Деркач отримав «франшизу» на усю Сумщину і міг вільно підписувати вигідні для себе угоди. Під вивіскою цієї партії він не раз брав участь у парламентських виборах і навіть мав власну групу депутатів як в обласній раді, так і в численних міських і районних радах регіону. Відданий йому Олег Б. керував усіма групами, які захищали як власні інтереси, так і інтереси «хазяїна» – Андрія Деркача.

Завдяки цій політичній силі Деркач, за підсумками виборів у Глухівському районі 26 жовтня 2014 року, опинився у Верховній Раді України – ушосте з 1998 року. Майдан минув, Петра Порошенка обрали президентом 25 травня 2014 року, однак для мешканців Глухова на краще не змінилося нічого.

2

Хоча компанії закривались одна за одною, чи то через втрату російського ринку, чи то стаючи жертвами корумпованої місцевої влади, моє невеличке підприємство з розведення й обробки льону та конопель, 90 відсотків продукції якого експортувалися до Європи, успішно працювало. Навіть більше, ми вже кілька років проводили в Глухові Фестиваль льону. Мешканці міста у вишиванках збиралися на полі, вкритому синіми квітами, яке під вітром колихалося, мов справжнє море. Завдяки нашій діяльності з поширення культури льону та конопель в Україні нам вдалося врятувати від закриття глухівський інститут, який з 1932 року працював у колишній садибі моїх предків. Інститут мав бездоганну репутацію і був дуже популярний серед містян.

У Глухові, де я вже кілька років жив у дерев'яному будиночку на березі Павлівського озера, у мене було кілька відданих друзів (принаймні до свого обрання на посаду голови міської ради). Один з них теж мав прізвище Деркач і він був колишнім міським головою, який прийняв мене в Глухові у 2002 році. Людина він був симпатична, залишив по собі тільки добрі враження. Микола Деркач був такий популярний, що той, інший Деркач, усунув його від влади, потрактувавши як конкурента, і я з острахом спостерігав за «звільненням силоміць». То були мої перші роки в Україні, «хороший» Деркач іще був міським головою, утім, був змушений тікати до лікарні чи санаторію, щоби його проти волі не усунули з посади: в Україні жодна з адміністрацій не в змозі звільнити людину, якщо та шпиталізована.

У 2003 році під час однієї з перших поїздок до України я попросив про зустріч і ми побачились у санаторії в Кончі-Заспі на березі Дніпра. Мене попередили, що пан міський голова дуже хворий, страждає на підвищений тиск і страшенний головний біль. Та варто було мені увійти до його палати, як він вийняв з холодильника горілку, коньяк і ковбаси, тож я відразу перестав хвилюватися за його самопочуття. Міський голова повідомив мені, що корумпована система на всіх рівнях адміністрації Кучми, представлена на Сумщині нардепом

Андрієм Деркачем, була нестерпною і навряд чи могла довго протриматися. Він довірив мені свої сподівання на нового кандидата на президентських виборах, який обстоював би демократію і мав би всі шанси здобути перемогу. Ішлося про Віктора Ющенка. Тоді я наївно вирішив, що він щиро вірив у ці слова, адже на той час я, здається, все ще вважав, буцімто прихід до влади Ющенка стане для України нагодою увійти до Євросоюзу.

Щоб показати перспективи сільського господарства Глухівського району, він навіть познайомив мене з директором найбільшого місцевого агропромислового комплексу. І мені влаштували зустріч з Надією В. «Велетень» становив собою велике агропромислове товариство, яке обробляло 6 тисяч гектарів землі біля Глухова та мало у власності велику молочну ферму, успадковану від колишнього колгоспу «Ленін», де пані В. раніше працювала бухгалтеркою. Важко було визначити, куди я потрапив: до кабінету директорки чи до офісу партії Юлії Тимошенко – геть усі стіни були увішані портретами улюбленої політикині та нагадували іконостас на честь Юлії Володимирівни. Я мимоволі усміхнувся, побачивши неймовірну кількість портретів Тимошенко із закрученою на голові косою. Звичайно, тоді я й подумати не міг, що ці двоє «старійшин» Глухова, десь глибоко в душі непогані люди, опиняться в партії мого суперника Андрія Деркача. Але так сталося.

Миколі Деркачу довелося залишити крісло міського голови Глухова, але він отримав посаду першого заступника губернатора Сумської області, яку й обіймав у найчорніші часи президентства Януковича. Потім, після Майдану, отримав посаду в «Сумиобленерго» і перейшов до лав партії Андрія Деркача в облраді Сумської області. І в будь-якому випадку, очевидно, він потім покладе всю свою кар'єру на службу Андрію Деркачу та його політичним амбіціям.

Щодо Надії В., вона також повністю змінила політичний табір і опинилася в обласній раді Сумщини у фракції Андрія Деркача – навіть була його довіреною особою під час численних виборів. Ба більше, вона заступила мене на посаді голови міської ради Глухова, коли через п'ять років я вирішив не висуватися, і місто одразу повернулося до сфери впливу Андрія Деркача.

Утім, у січні 2015 року в Глухові на мене розраховували не ці «високоморальні авторитети». Вистачило поради мого доброго приятеля Володимира, який тримав шиномонтаж неподалік від мого будинку. Я дуже добре пам'ятаю той морозний січневий день, коли мені довелося кілька годин чекати на заміну шини, тож я сів біля теплої грубки.

Володимир дав мені почитати останній випуск газети «Неделя», і я побачив маленьке фото пам'ятника моїм пращурам Ніколі та Пелагеї Терещенкам, який міська рада збиралася встановити у сквері між нашою колишньою сімейною резиденцією, нині інститутом, і зведеною моїми предками Трьох-Анастасіївською церквою, де розташовувався наш некрополь. Я не зрадив, а розлютився, бо новий сквер облаштували з єдиною метою: легалізувати будівництво нового нічного клубу та привабити до нього клієнтів! Депутат Г. звів цю споруду в кількох метрах від церкви, обґрунтувавши це угодою на облаштування безкоштовної громадської вбиральні при вході до парку. Звісно, ніяку вбиральню ніхто не побудував, проте постав ресторан-дискотека, звідки клієнти, підігріті алкоголем, виходили серед ночі, горлали і гарцювали на сходах церкви, нехтуючи похованнями моїх пращурів під своїми ногами. Своє обурення я висловив Володимирові, а він мені відказав: «Чому б тобі не висунути свою кандидатуру на виборах голови міської ради у жовтні? Місцевим набридла ця зграя, яка безкарно обкрадає нас вже двадцять років поспіль. Тобі всі довіряють, за тебе проголосують!» Із відповіддю я не барився: «Та як я висунусь, я ж француз!» На що він відповів: «А ти звернися до президента, він дасть тобі українське громадянство».

За кілька днів після цього на адресу моєї компанії надійшов лист від міського голови Юрія Б. Він писав, що дорога вздовж озера, якою вантажівки їздили до нашої фабрики, потребує негайного ремонту, бо існує небезпека зсуву. Невдовзі мали встановити табличку із заборонаю проходу вантажівкам, важчим за 10 тонн. Отже, контейнери у 20 тонн із волокнами на експорт не могли там пройти. Утім, ми могли зробити свій внесок у ремонтні роботи у сумі 2,1 млн гривень (на той час – близько 100 тисяч доларів). Я добре знав ту вузьку дорогу: нею користувалися не тільки наші вантажівки, а й значно важчі й численніші авто агропромислового товариства Надії В. Пошкодження дорога не мала, тож ішлося про черговий шантаж з боку міської ради. Цей випадок допоміг мені ухвалити рішення, і я попросив президента надати мені українське громадянство.

Пізніше, вже ставши головою міської ради, я розкрив цю махінацію чиновників міськради. Мала відбутися заміна великого колектора стічних вод, що пролягав уздовж вузької дороги. Заміна була внесена до плану, область виділила на це кошти, і оскільки спершу треба було зняти асфальт, прибрати стару трубу й покласти нову, значно більшу, передбачили додатковий бюджет на закривання ями та покладання нового асфальту. Міський голова або його заступник з причини, яку

ми не знаємо, хай навіть про неї легко здогадатися, вирішили виключити з угоди останню частину щодо відновлення дороги після робіт і запропонувати покрити це нам. Я відмовився піддаватися на шантаж, тож у листопаді 2015 року, коли мене обрали, роботи було завершено. На свій подив, я побачив, що вздовж усієї дороги, що спускалася до озера, будівництво було практично закинута. Велику каналізаційну трубу просто прикидали піском, який сходив униз широкими смугами. Підрядник виправдовувався, пояснюючи, що в угоді не передбачили покриття траншеї. Так колишня адміністрація «привітала» мене з обранням на посаду. Відтоді власник продуктової крамнички на цій дорозі щоразу грозив мені кулаком, адже під час зливи перед його магазином утворювалась величезна калюжа. В Україні неможливо лагодити дороги взимку, тож довелося чекати весни. Ярослав Маркевич, депутат із Харкова від партії «Самопоміч», шляхетно зголосився переказати два мільйони гривень зі свого бюджету як народного депутата до нашого Глухова на роботи з ремонту та покриття дороги до озера. Мій будиночок розташовувався неподалік, тож, звісно, пліткували, буцімто міський голова використав бюджетні кошти на дорогу до власного підприємства.

Я давно збирався просити про українське громадянство. Ми вже говорили про це з президентом Ющенком, коли в травні 2006 року він запрошував мене до себе на обід. Я знав, що подвійне громадянство в Україні заборонене, тож мав відмовитися від французького паспорта. Я дуже люблю Францію, країну, де народився і яка так тепло прийняла мою родину в 1918 році після втечі з України. Саме у Франції я отримав усі необхідні знання: спершу у Вищій торгово-економічній школі ESSEC у місті Сержі-Понтуаз, а потім у військовій школі, де я став офіцером бронетанкових військ у запасі. І хоча треба було заплатити високу ціну, все ж я з радістю думав про те, що поверну собі українське громадянство після столітньої розлуки нашої сім'ї з батьківщиною. Я уявляв, як тишився б дідусь, який усе життя провів у вигнанні та відмовлявся приймати будь-яке громадянство, крім того, яке здобув при народженні, тож був змушений увесь час блукати з паспортом Нансена для біженців, не маючи змоги повернутися до свого будинку в Лондоні, бо Англія надовго закрила кордони для громадян СРСР, що у 1939–1941 роках був союзником нацистської Німеччини. Хіба міг я тепер допомагати хоробрим українцям, готовим вмирати на Майдані, брати участь у просуванні України до Євросоюзу – і не мати українського громадянства?

Ледве стримуючи емоції, я вирішив написати прохання щодо

надання громадянства президентові Порошенку, якого тоді дуже поважав і який певною мірою був у курсі моїх справ. Я знав, що він читав мою книжку «Перший олігарх», яку я подарував його дружині під час відкриття виставки у тоді ще Музеї російського мистецтва у Києві (зараз – Національний музей «Київська картинна галерея»). Я попросив свою добру подругу Ольгу Богомолець передати моє прохання президентові, до якого вона була дуже близька як депутатка Верховної Ради від його партії БПП. Потрібне було ще офіційне звернення від міністра, і Олексій Павленко, молодий міністр агропромисловості, якого я давно знав, погодився написати президентові, що моє прохання про надання громадянства варто задовольнити, зважаючи на мої заслуги перед українським сільським господарством. Звісно, мене одразу набрав аташе з агропромислових питань Посольства Франції, проте він не став ганити мене за відмову від громадянства, а попросив допомоги Посольству вже як представника Мінагрополітики України! Отримавши такі рекомендації, президент Порошенко задовольнив моє прохання і навіть власноруч вручив мені український паспорт 15 березня 2015 року. Тоді я ще не думав про нього, як про «короля креолів», тож дуже пишався такою честю.

З президентом Петром Порошенком (15 березня 2015 р.)

Той день глибоко позначився на моєму житті. Після цілого століття вигнання моєї родини я повернув українське громадянство свого дідуся. Я уявляв, як він тішився там, де перебував, і думав, що від 31 травня 2002 року, коли я вперше вклонився могилі Ніколи Терещенка, доля весь час вела мене до цієї події.

Президент вручав мені паспорт, посміхаючись, бо промовив моє

ім'я та прізвище без по батькові: у підписаному ним наказі про надання мені українського громадянства по батькові «П'єрович» не значилося. Я розхвилювався, вийняв із гаманця свій французький паспорт і вручив його президентові. Це його дуже потішило, адже це не було передбачене протоколом, тож він явно не знав, що робити. Журналістів було багато, тож церемонію не раз крутили по всіх українських телеканалах.

3

Я почувався щасливим – і ділив це відчуття з Оленою, найвродливішою з-поміж українок, яка підтримувала мене в усіх починаннях і присутність якої надавала сенсу моему новому життю громадянина України. Зустрів я її восени 2014 року, коли намагався врятувати дивовижну резиденцію свого діда Олександра Терещенка, розташовану за адресою вул. Льва Толстого, 7 (нині – вулиця Гетьмана Павла Скоропадського) навпроти парку Шевченка і нашої маленької Терещенківської вулиці. Після більшовицького перевороту ця будівля стала Національною медичною бібліотекою України. Вишуканий особняк з ротондою на розі постійно вабив різних аферистів, яких у Києві, на жаль, завжди не бракувало. Адже дідова резиденція розташована у самому центрі столиці, до того ж володіє майже цілим гектаром землі! Звісно, було багато охочих, ладних на все, щоб отримати цю будівлю, але з метою не реставрувати її, а повністю перебудувати. Пропонували навіть звести на цій ділянці хмарочос на 22 поверхи! Коли вкотре нависла небезпека, легендарна директорка бібліотеки Раїса Іванівна Павленко, яка була нам практично за члена родини, зателефонувала й попросила допомогти позбутися чергового проєкту.

Я багато чув про Олену Єскіну – для багатьох вона була справжньою активісткою Майдану, не сходила з барикад, брала участь у штурмі Київської міськради разом зі своєю Вів'єн, йоркширським тер'єром, яка сиділа або у сумці, або на руках і була не менш відома, ніж її власниця. Після Майдану ця активістка, закохана у старовинні будинки й відома як захисниця культурної спадщини Києва, також допомагала в роботі новому міністру охорони здоров'я Олегу Мусію – саме цьому закладові підпорядковується Медична бібліотека – і увійшла до складу Київської міської ради за списком Віталія Кличка, який став міським головою. Про кращу помічницю у порятунку колишньої резиденції мого діда годі було й мріяти. Я потелефонував

Олені та запросив на вечерю, щоби, перш ніж показати цей чудовий будинок, переговорити з нею.

Олена прийняла запрошення до французького ресторану «Frenchie's», який тримали мої друзі Юлія і Луї, і навчилася їсти равликів по-бургундські. Розмова під час вечері зайшла значно далі, ніж проблеми старовинної резиденції, а розходилися ми вже добрими друзями.

Згодом я таки показав їй будинок Олександра Терещенка, і вона була причарована. Більше п'ятдесяти років Раїса Іванівна захищала його і піклувалася про пам'ятку, мов про дорогоцінну перлину. Помітивши, як ми з Оленою зблизилися, вона зраділа. Олена пообіцяла допомогти, чим зможе, щоби зберегти цей архітектурний шедевр.

Утім, роль берегині культурної спадщини Києва виявилася не простою. За останній час Київ пережив чимало незаконних забудов і знесень історичних будівель, здавалося, що ні мер Кличко, ні міністр культури Нищук не відчували жодних докорів сумління, спостерігаючи за зникненням старовинних будинків, створених видатними архітекторами наприкінці XIX століття. На їхньому місці поставали потвори на десятки поверхів із 4–5, а подеколи й 10 мансардними рівнями. Місто спотворювали: на Андріївському узвозі постав «Театр на Подолі», на Верхньому Валі – «будинок-монстр», навіть на заповідних берегах Дніпра вирости численні незаконні «свічки». Кожного дня виникала нова загроза у вигляді будівництва у місці, де вочевидь не можна було будувати. Про генеральний план міста ніхто й не чув. Навіть Янукович не наважувався схвалити проект, згідно з яким Хрещатик не вважався «середмістям», тож довкола нього дозволили зводити хмарочоси на 66 поверхів! Однак ці хворі ідеї аж ніяк не лякали нову владу, яка хоч і прийшла до кабінетів прямо з Майдану, утім, одразу дотумкала, як можна швидко збагатитися на дозволах і легалізаціях геть шкідливих проектів!

Олена належала до фракції Віталія Кличка, а проте зберегла право вільного голосу. Часто вона опинялася в опозиції до «рекомендацій» своєї фракції, бо відразу помічала корупцію і відмовлялася брати участь у так званих схемах. Тож невдовзі вона перетворилася на улюблену мішень усіх корупціонерів з Київської міськради – а їх там було чимало! Олені погрожували дедалі частіше, лунали навіть обіцянки фізичної розправи! Тож я вирішив супроводжувати її на акції, щоб у разі чого прийти на допомогу. Майже щовечора ми зустрічалися на місці чергової незаконної забудови, і щоразу я із захопленням спостерігав, як за допомогою лише мобільного телефону Олена зу-

пиняла будівництво. Вона добре знала, що треба сфотографувати, як викликати поліцію (яка ніколи не приїздила швидко, адже поліцейські розуміли, що за наказом «згори» у них все одно відберуть справу, варто лише заповнити протокол на прохання Олени), як примушувати прокурорів до дій і скликати журналістів. Щасливий кінець у цих справах траплявся нечасто, бо розслідування кримінальних проваджень систематично затягувалося, а незаконних забудовників майже ніколи не засуджували судді – утім, це не зупинило зусиль Олени. Не минало жодних вихідних, щоб нас не покликали на захист прав сиріт і вдів від незаконного знесення чи забудови.

А втім, один вільний вікенд у нас таки був – 9 травня 2015 року. Після чудового прийому в Радомишльському замку, влаштованого Ольгою Богомолець, ми вперше поцілувалися на ганку старовинного палацу моєї бабусі графині Надії Муравйової-Апостол. Це справжній шедевр архітектури на березі річки Тетерів у селі Дениші на Житомирщині – на жаль, напівзруйнований. Любов до старого каміння переросла у справжнє кохання. Відтоді ми практично нерозлучні, а для мене розпочиналось нове життя, сповнене оптимізму й віри у майбутнє України завдяки Революції Гідності.

«...ми вперше поцілувалися на ганку старовинного палацу моєї бабусі графині Надії Муравйової-Апостол» (Дениші)

Олена вже зробила дуже багато, оберігаючи Київ і Україну, тож я вирішив, що мушу також щось робити. І згадав про вибори міського голови Глухова, які мали відбутися 25 жовтня 2015 року. До речі, Олена намагалася порадити мені не брати участі у них, кажучи, що змінити вкрай корумповану місцеву політичну систему знизу, мабуть, неможливо. І сьогодні, заглядаючи у минуле, я запитую себе: а може, вона мала рацію?

4

Після літніх канікул, які ми як пара закоханих провели у Бретані на острові Бель-Іль, я вирішив зв'язатися з президентською адміністрацією, де в мене тоді вже було кілька знайомих, щоби зрозуміти реакцію на моє імовірне висунення на пост голови міської ради Глухова. Дивно, але Віталій Ковальчук, один з найвпливовіших радників президента у царині виборів, видався мені спантелеченим. Я поділився з ним ідеєю висунути свою кандидатуру від «Блоку Петра Порошенка», бо не бачив іншого варіанта, але це відверто його засмутило. Він добре знав політичні залаштунки Сумщини й розумів, що я можу поламати всю ретельно сплановану «шахову партію», яка щойно розпочалася. Якщо бути точнішим, Ковальчуку було відомо, що Андрій Деркач вважав область власним королівством і зумів зі всіма домовитися. І тут з'явився я – мов чорт із табакерки! Він порадив зустрітися з новопризначеним губернатором Миколою Клочком і місцевим представником БПП депутатом Олександром Сугоняком, колишнім відповідальним за Сумщину в партії Кличка «УДАР», який після президентських перегонів 2014 року перейшов до табору Порошенка.

Я й досі усміхаюся, пригадуючи свою першу зустріч з губернатором. Він нагадував ведмедя, який вагався: поділитися медком зі свого горщика чи прибити важкою лапою. Микола Клочко був вправним політиком і пройшов уражаючий шлях. Він починав кухарем, торгував млинцями – від тих часів за ним закріпилося прізвисько «Блінов». Закохавшись спочатку в Юлію Тимошенко, потім став різноробочим Віталія Ковальчука і де-факто єдиним представником «Блоку Петра Порошенка» на Сумщині. Область була поділена між кланами. Передусім – давні парламентські «аксакали» на кшталт Андрія Деркача та Ігоря Молотка, яким вдалося створити власну владну мережу, потім державні компанії, які керували лісним господарством, за ними йшли будівельні компанії, шляховики, представники контрабандистів та інших злочинців... Не варто забувати й про інтереси місцевих ринків,

що належали азербайджанцям, з якими губернатор чудово ладнав. До речі, протягом мого мандату в Глухові він не раз літав до Баку.

Крім того, Клочко мав конфлікт з головою міської ради Сум Олександром Лисенком. Лисенко був відданий партії Юлії Володиричівни «Батьківщина». Коли я наївно розповів Клочку про своє рішення, продиктоване ідеалами Майдану та прагненням боротися з корупцією, його реакція мене здивувала. Він одразу заявив: якби я був зацікавлений, то він міг би дуже швидко допомогти мені стати міським головою Сум – звісно, ця посада була значно спокусливішою за глухівську. Єдине, що мене цікавить, відповів я, – це допомогти землякам моїх пращурів, адже мої предки збудували у Глухові чимало прекрасних споруд, а мій прапрапрадід Артемій Терещенко був бургомістром Глухова у 1841–1845 роках, а його син, мій прапрадід Нікола Терещенко, – міським головою упродовж двадцяти двох років, з 1850-го по 1872-й. Українське громадянство я отримав лише нещодавно, тож хоч я й міг стати в пригоді містечку з населенням у 35 тисяч осіб, то точно не мав ані мотивації, ні потрібних навичок, щоби керувати таким великим містом на 200 тисяч мешканців, як Суми. Клочко висловив свій жаль і сказав, що не раз люди, які сумніваються у своїх здібностях, виявляються компетентнішими і здібнішими від тих, хто впевнений у собі. Утім, ніщо не могло відвернути мене від свого рішення.

Зустрівся я також з депутатом Олександром Сугоняком. Він був украй розчарований союзом своєї партії «УДАР» з президентською партією «Блок Петра Порошенка» і одразу прояснив мені ситуацію. Між Віталієм Ковальчуком, ініціатором зближення двох політичних сил, і Андрієм Деркачем імовірно існувала домовленість. Люди останнього заповнили сумське відділення партії президента, навіть адреса реєстрації БПП у Глухові була та сама, що й у партії «Воля народу»! Усе свідчить про те, що губернатора обирав Деркач, так само, як і обласного прокурора. Отже, силові структури були повністю підконтрольні йому, тож Деркач, маючи «зелене світло» від президента, тримав під собою цілу область. Я зауважив, що, можливо, йшлося про махінації Віталія Ковальчука, а не президента – на це пан Сугоняко тільки розсміявся. Він порадив за жодних обставин не висуватися від БПП, а бути незалежним кандидатом, не прив'язуючись до жодних партій. Так я і зробив. Сам Сугоняко невдовзі залишив альянс «УДАР» – БПП і перейшов у опозицію до президента під прапором «Партії простих людей», яку згодом перейменували на Соціал-демократичну партію. Звісно, нічого спільного зі справжніми соціалістами вона

не мала – до слова, як і з «простими людьми»! Наступним кроком після оголошення себе незалежним кандидатом я мусив зібрати коаліцію з депутатів міської ради, які підтримали б мене й утворили б більшість, але вони готові були йти винятково під знаменом якоїсь партії. Крім працівників інституту та своєї компанії, я мало кого знав тоді в Глухові. Звісно, оскільки я відкрив обійми й радо приймав усіх охочих, моя «більшість» була примарною, переповненою «кротами» на службі у мого опонента; то була дуже слабка підтримка, ніхто не прагнув боротися з корупцією, натомість усі сподівалися на вигідні посади у разі моєї перемоги.

Одне слово, ніхто насправді не був готовий до радикальних змін у системі, крім моєї фінансової директорки Олени (Альони) Демішевої, з якою я працював тоді вже сім років. Тож я доручив їй знайти партію, яка не була б аніяк пов'язана з Деркачем. Наш вибір зупинився на «Самопомочі» львівського міського голови Андрія Садового, який також підтримував президентську більшість у парламенті, але сповідував значно ближчі нам демократичні цінності Майдану. Альона офіційно очолила глухівське відділення «Самопомочі». У списку членів опинилися мої найближчі друзі, яким я міг довіряти. Зокрема, я дуже вдячний учительці Ніні Іллівні за її безцінну підтримку впродовж усього мого мандату – під час вельми складних засідань міської ради (а за п'ять років їх відбулося чимало!) я завжди міг зазирнути їй в очі та знайти там спокій і підтримку.

Підтримала мене також фракція партії «Батьківщина». До її складу входив один з моїх найближчих друзів, історик, професор Володимир Заїка, який допомагав мені пройти цей шлях і на якого я завжди міг покластися. Пан Володимир був одним з небагатьох із тих, хто щосуботи висловлював підтримку Майдану, виходячи на центральну площу Глухова, і тримався подалі від корупційних схем. Це була дуже достойна людина, справжній ерудит – на жаль, він покинув нас наприкінці мого мандату. Були у фракції «Батьківщини» двоє людей, близьких міському голові Миколі Деркачу. Олександр Вискуб, колишній директор міського ринку, знав у місті всі входи і виходи та був здатний на справжні дива навіть із вельми обмеженими ресурсами. Та Сергій Буйков, місцевий підприємець, який володів кількома магазинами, кафе і ресторанами. Він переважно був на боці закону і справедливості, але за умови, що це не шкодить його бізнесу, і завжди боявся реакції Андрія Деркача. Не раз він радив мені остерігатись і не спати вночі, бо їм з дружиною здавалося, що бандити налетять і порубають мене, сонного, мов ковбасу, та викинуть на корм риbam до

Павлівського озера. Буйков був дуже обмежений у своїх діях проти системи. Незважаючи на це, він був зацікавлений у тому, щоби підтримувати мене, тож і підстраховував до кінця, хоч і блокував щоразу колективне рішення про позбавлення Андрія Деркача незаслужено наданого йому звання «почесного громадянина» Глухова. Буйков часто мені казав: «Якщо проголосую за позбавлення, наступного дня в обід в моїй новій піцерії вибухне граната». До речі, майже пів року після відкриття ця піцерія не мала вивіски – підприємець боявся конкурувати з незаконним рестораном Володимира Г. у парку навпроти. Також у лавах фракції «Батьківщина» був мій друг, Анатолій Кияшко, міський уролог, який знав практично кожного чоловіка у Глухові. Це дуже відкрита, приємна людина, яка підтримувала мене під час складних стосунків з іншими фахівцями у нашій районній лікарні. І не забуваю, що в рядах депутатів «Батьківщини» я також завжди міг розраховувати на підтримку мого друга письменника та поета Петра Товстухи.

Більшість партій, що постали після Майдану, мало чого були варті. Скажімо, діяла у місті партія УКРОП, проте чотири депутати з її списку були дуже різні. Якщо одним з них був Олександр Буйков, син згаданого вище Сергія Буйкова з «Батьківщини», то троє інших просто завжди були наготові схопити те, що погано лежить, – чи то тепленьке місце у «Тепломережах» (компанії з обігріву міста) або «Водоканалі», чи то ліцензію на прибирання цвинтарів – а це справжнє золоте дно, бо, на жаль, смертність в Україні аж надто висока. І якщо муніципалітету поховання коштує менше тисячі гривень, то згорьованій родині його можна легко «продати» за 5–6 тисяч гривень. Лідером у такого роду оборудках був, ясна річ, усюдисущий Володимир Г., який завдяки домовленості з поліцією завжди першим дізнавався про чергову смерть. За цією прибутковою справою спостерігав, стикаючи слиною, такий собі Андрій К., горлодер із УКРОПу і, до слова, один з очільників міської федерації рибалок, а отже, великий знавець місцевих виборів. Маючи такий безцінний досвід, він роздавав пакети з продуктами всім охочим його послухати, адже вважав, що купити можна геть усіх. Коли невдовзі після мого обрання я обурився, побачивши фото роздачі продуктів жінкам, мій заступник Саша Вискуб зауважив: «Не варто скаржитися на підкуп виборців. Андрій К. робив це від Вашого імені, адже на той момент він перебував у Вашій виборчій коаліції». Він також розповів мені, що у Глухові навіть подейкували, буцімто Андрій К. був кумом мого головного опонента колишнього міського голови Юрія Б. Звісно, зрозумівши, що від мене

він не отримає ні цвинтар, ні якусь муніципальну компанію, він вже за кілька тижнів після виборів залишив нашу коаліцію і приєднався до протилежного табору. Тоді ж, до речі, Олександр Буйков залишив фракцію УКРОП і став незалежним членом коаліції. Втратив я ще трьох депутатів, обраних з метою підтримки нашої сили, – вони миттю прийняли рішення покинути нас.

Ще однією складовою моєї коаліції була «Радикальна партія Олега Ляшка» – не дуже серйозна політична сила, очолювана популістом-оратором, який не втомлювався скандалити на всіх телеканалах. Надихаючись своїм лідером, керівництво партії сповідувало вельми специфічну етику і, коли бачило вигоду, було ладне викласти будь-які брудні карти. І якщо один з місцевих представників «радикалів» був взірцем лояльності та підтримки (йдеться про блискучого депутата Віктора Фетищенка, який завжди цікавився моїми справами і завжди був готовий примчати на допомогу), то з кадрами обласного осередку цієї партії в Сумах у мене завжди були проблеми. Вони корилися вказівкам Андрія Деркача і блокували всі наші ініціативи у територіальній виборчій комісії.

Найбільш карикатурними членами моєї коаліції були три депутати з «Партії простих людей», місцевим осередком якої керувала дуже активна ділова жінка Тетяна М. У Глухові кафе, бари, готелі та невеличкі продуктові крамниці ділили між собою три родини підприємців: Володимир Г., союзник колишнього міського голови, сім'я Сергія Буйкова та подружжя М., останні були офіційно розлучені, але все ще об'єднані своїми численними бізнесами. Щоб приєднатися до моєї коаліції, Тетяна М. фактично взяла під свій контроль глухівський осередок «Партії простих людей» та посадила там своїх бухгалтерку і помічницю. Тож їй одній належали три голоси. Ця вельми кмітлива пані була мені найкращою підтримкою під час виборчих перегонів, вона пліч-о-пліч зі мною побувала на численних мітингах і дебатах. Також вона зробила мені безцінний подарунок, запропонувавши взяти до себе Олену Гаврильченко, обрану за її списком. Олена склала з себе депутатські повноваження і стала керівницею справ у міськраді. Однак, коли партія УКРОП вийшла із коаліції, Тетяна М., зрозумівши, що її три голоси могли зберегти або розвалити більшість, влаштувала мені справжнє пекло. Це було настільки жахливо, що, напевно, нині я найбільше покладаю вину саме на неї, бо мій досвід міського голови вона перетворила на «хресний шлях». Сам факт того, що вона представляла «Партію простих людей», можна вважати верхом цинізму. Поза сумнівом, вона була однією з найбагатших мешканок Глухова,

пересувалася винятково на «Мерседесі» та приватизувала все, до чого могла дотягнутися. До слова, вона прагнула заволодіти ще однією дуже цінною для неї річчю.

Ще до виборів Тетяна М. доклала багато зусиль, навіть друкувала статті у загальноукраїнських виданнях, намагаючись привернути увагу до того, що вважала порушенням своїх прав з боку мого попередника. Протягом кількох років Глухівська міська рада надавала «афганцям» у безкоштовне користування залу для зібрань – просторий підвал площею понад 400 квадратних метрів у центрі міста. «Афганці» – колишні радянські солдати, які воювали в Афганістані, – не користувалися нею для зібрань, до того ж поділилися на три групи, які не спілкувались одна з одною. Згідно з угодою (яку, до речі, ніхто і ніколи не бачив), вони «довірили» залу пані М., яка почала облаштовувати там спортзал – між іншим, дуже потрібна річ у Глухові. Він міг би скласти конкуренцію клубу «Мужність». Та коли стосунки між «афганцями» і подружжям М. зіпсувалися, перші вирішили повернути собі приміщення, не заплативши відшкодування. А пані М. твердила, що вже все обладнала, хоча на той момент спортзал іще не працював. Міський голова Юрій Б., який, звісно ж, був на боці «Мужності», виступив проти М., у якої до того ж жодних документів на підвал не було, хоч усі в місті знали – «афганці», отримавши це приміщення безкоштовно, зборів не проводили, натомість здали його в оренду подружжю М. Ситуація зайшла у глухий кут, напруженість і лють з обох боків зростали. Заступивши на посаду, я кілька разів безрезультатно намагався примирити сторони, після чого вирішив подати в суд на «афганців» за нецільове використання громадської власності та скасувати угоду, згідно з якою місто передавало їхній підвал у безкоштовне користування. Зрозуміло, незвично бачити, як новообраний міський голова маленького містечка приймає таке суворе рішення проти однієї з найсильніших громад свого міста. Бо тільки-но нова людина сідає у крісло голови, завжди першими у двері стукають «афганці», чорнобильці та багато інших об'єднань, які існують частково за рахунок міського бюджету і мають співчуття та підтримку мешканців. Тому незвично, щоб новий міський голова почав свій мандат із подання до суду на таку муніципальну організацію. Ми виграли суд і виставили приміщення на відкритий для всіх конкурс, який М. виграли, цього разу абсолютно законно. Та замість подяки за повернення інвестицій ми отримали справжнє яблуко розбрату, але не з «афганцями», які, зрештою, не потребували зали для зборів, а з подружжям М.

Коли ми складали пропозицію щодо оренди цього чималого приміщення в середмісті, я наполіг на тому, що його в жодному разі не можна буде приватизувати. Жителі цієї п'ятиповерхівки відрядили до мене делегацію, щоби повідомити про свої побоювання. Вони підозрювали, що Тетяна М. влаштує там не спортзал, а ще одну «точку», тобто місце одночасно в центрі міста і у підвальному приміщенні, де можна у пів ціни продавати горілку, – усі знали, що чоловік Тетяни М. був «імпортером» різних напоїв, іноді алкогольних. Жителі не хотіли, щоб у будь-який час ночі (коли офіційний продаж алкоголю заборонений, але спрага на те не зважає) біля їхнього будинку вештались п'яні агресивні люди. Мені їхня позиція була зрозуміла, тож ми виставили приміщення на конкурс за умови облаштування там спортзалу і без можливості приватизації.

Звісно, отримавши підвал, Тетяна М. негайно захотіла приватизувати його і робила все, що заманеться. Запитання про це приміщення раз-у-раз лунало від неї на сесіях міської ради. Я щоразу обурювався й погрожував накласти вето – адже міський голова на це має право. Тоді вона стала блокувати голосування за бюджет у 2017 і 2018 роках. У 2019 році мої опоненти попускали їй бісики – і вона без усякого сорому почала голосувати разом з ними. Довелося виборцям забрати її три мандати – адже цих депутатів обирали заради нашої підтримки, а не навпаки! Я у жодному разі не міг порушити обіцянку, дану мешканцям будинку. Отак подружжя М. подякувало мені за те, що я захистив їхні права і не побоявся суду з «афганцями».

Звичайно, у моїй коаліції могла опинитись і партія БПП, однак її члени повністю підтримували колишнього мера і нардепа Деркачів, тож мимоволі я отримав дуже небезпечну і сильну опозицію. Згадаю двох депутатів, які, мов бетоном, були злиті з депутатами з фракції «Воля народу». Це директорка школи № 2 Алла Р. і директор Глухівської психіатричної лікарні Євген С. Під час оголошення перших результатів у вечір виборів одразу стала відома воля пацієнтів цієї лікарні – на щастя, було їх небагато: сто відсотків за Юрія Б.! Оце так диво медицини!

Прийняли ми до своїх лав і кандидатів із так званої націоналістичної партії «Свобода», до якої я зберігав певну симпатію через мужні їхніх прихильників дії на Майдані й ідеали якої поділяв. До речі, двоє найвпливовіших членів місцевого осередку «Свободи» бували на наших зборах і підтримували мене. Проте з дивовижних причин чи, можливо, навіть на прохання Андрія Деркача обласне керівництво партії прийняло рішення зареєструвати кандидата-«свободівця» на

виборах на посаду міського голови Глухова. Але наших виборців не обдурили, і «Свобода» врешті-решт не набрала навіть необхідного мінімуму голосів і не отримала ні крісла мера, ні жодного депутата у міській раді.

На початку своєї виборчої кампанії я був змушений створювати коаліцію – і змайстрував її з того, що було під рукою. Зрештою, я ще мало знав жителів цього містечка, де я не народився, не ріс, де не служив у армії, не ходив щонеділі ні до церкви, ні на ринок, тож я мусив дослухатися до думки людей, які жили у Глухові та працювали зі мною. Натомість я не схибив, запропонувавши Сергію Шуму, енергійному і креативному ентузіасту, очолити мою виборчу кампанію, адже він попрацював на славу!

До того ж нам допомогла сама природа, бо цього літа 2015 року на нашій благодатній глухівській землі щедро зацвів льон. Все населення було в захваті від запрошення на наш «Льон-фест», бігати та музикувати на наших полях, де вітер піднімав блакитні хвилі, які зачаровували всіх.

Якби я мав трохи більше досвіду, то підійшов би до справи серйозніше і формував би коаліцію з гідних довіри депутатів, адже, оскільки всі проходили під моїм іменем, я міг би обирати кого хочу, а не брати всі згодні на співпрацю партії. Я міг би висувати своїх кандидатів на вибори до районних рад, а головне – до Сумської обласної ради. Але мене цікавив тільки Глухів, я проігнорував вибори до цих двох украї важливих рад, де не лише приймають безліч рішень, а й розподіляють обласний бюджет, від якого вже дуже скоро мене «відлучили». Я не мав жодної підтримки ані на рівні районів, ані на рівні області, тож ці ради миттю опинилися в опозиції до мене. Я був змушений постійно боротися з ними, а вони весь час кидали палиці мені у колеса. Не знаю, чи траплялося в Україні так, щоби міського голову обрала переважна більшість голосів виборців, однак він не мав би ні стабільної більшості у власній муніципальній раді, ні підтримки на рівні районів і області. У Сумах лише троє депутатів з фракції «Батьківщини» – Віктор Лисенко, Петро Нечмоня і Семен Салатенко – намагалися мені допомагати, але що могли зробити троє проти 61? Звичайно, від Глухова переобрали Миколу Деркача за списком партії «Воля народу» мого опонента Андрія Деркача. П'ять років він брав участь у засіданнях обласної ради з Надією В., але жодного разу не намагався потрапити на засідання міської ради в Глухові, навіть тоді, коли ситуація для мене була дуже критична. Коли ж голосували за бюджет, щоб виплатити зарплатню вчителям

*Жіночий
самодіяльний
колектив
на святі льону*

*«Льон-фест»
у Глухові
(з Ігорем Осташем)*

У полях льону

Члени журі «Льон-фесту»

«Льон-фест» у Глухові

і лікарям, його колеги із фракції блокували всі наші рішення. Не заради мене – він міг би робити щось заради свого міста, заради глухівських лікарів і учителів! Та він сидів, склавши руки, бо боявся викликати гнів Андрія Деркача.

Мій опонент добре знав усі входи й виходи в обласному політичному розкладі, розумів, що я мав невдовзі опинитися в ізоляції, і не сумнівався, що проти мене будуть налаштовані і президентська адміністрація, і місцеві силовики (адже де-факто вони були до його послуг), тож збирався насолодитися грою. До того ж проти мене була обернена вся медіа-імперія Деркача – не лише місцеві газети, а й популярне «Радіо Ера», яке покривало всю область, а також численні

телевізійні шоу, які він продюсував, у тому числі для національних каналів. Він був упевнений у перемозі.

Ще не усвідомлюючи, що став «камікадзе», я із захватом обмірковував виборчу кампанію, переконаний, що з такою широкою коаліцією політичних партій за спиною ми зможемо подолати корупцію в Глухові та нарешті візьмемося змінювати суспільство згідно з ідеалами героїв Небесної Сотні.

5

Висуновши свою кандидатуру, я став ворогом номер один для кожної громадської установи Глухова. Миттєво переді мною зачинили двері керівники будинку культури, агротехнічного коледжу, університету – будь-яка установа, що мала велику залу для зібрань. Варто було нам попросити про оренду зали, як виявлялося, що ведуться ремонтні роботи, щось фарбують, лагодять опалення, готуються до зими – словом, саме в цей день зала не працює. Це було дуже прикро, адже більшість цих закладів і установ – скажімо, університет, лікарня і агротехнічний коледж – були зведені моїми предками. Тож зустрічатись із виборцями у теплому місці нам не випадало, а тим часом жовтні у Глухові здебільшого прохолодні та дощові.

Отже, нам не вдалося ні організувати жодних зборів, ні розвісити банери, адже щойно ми намагалися замовити рекламну площу, як усі банери виявлялися зайнятими. Так само ми не мали доступу ні до шкільних актових залів, ні до лікарні. А наш конкурент тим часом хвалився частими зустрічами з батьками школярів, викладачами та студентами університету, медичним персоналом і навіть працівниками комунальних служб (які, звісно, були змушені їх відвідувати).

Щоби встановити контакт із виборцями, мені доводилось імпровізувати. Ми організовували зустрічі, переважно спонтанні, розклеюючи оголошення на сходах у житлових будинках, на розі головних вулиць чи на під'їздах великих мікрорайонів нашого міста. На зустрічі сходилися здебільшого глухівські бабусі, які стали стрижнем мого електорату. Я збирався говорити із виборцями про реформи, Європу, боротьбу з корупцією, сподіваючись, що це приверне до мене більше молоді та людей з активною громадянською позицією. Утім, на мій подив, на зустрічі приходили переважно бабусі, які щиро вітали мене, аплодували й навіть обіймали. Стареньким було добре відомо, що згряя при владі за 20 років украла все, що могла, адже місто деградувало на їхніх очах, вони бачили, як їхні діти й онуки

були змушені шукати роботу в Києві чи за кордоном. Звісно, вони не розуміли всього, що я намагався до них донести – ідеали Майдану, потреба глибинного реформування, відкритість до Європи, – можливо, певною мірою тому, що мої можливості в українській мові були доволі обмежені, але це не мало великого значення. Люди похилого віку розуміли, що я залишив Францію не для того, щоб збагатитися за їхній рахунок у Глухові, а щоби допомогти містечку, де жили мої прашури. Словом, вони мені довіряли. Саме так я обрав гасло своєї виборчої кампанії: «Голосуйте і нічого не бійтеся!» І глухівські бабусі не боялися голосувати й умовляли всіх довкола голосувати за мене.

Побачивши теплу атмосферу зборів просто неба і жвавість мого виборчого штабу, який розташовувався в нашому офісі в інституті і де постійно було повно людей, я з першого дня кампанії вірив у свою перемогу. Звичайно, недоброзичливці намагалися сіяти сумніви чи ставити незручні запитання, щойно мої опоненти дізнавалися про мітинг на якийсь вулиці, однак бабусі горю стояли за мене й не дозволяли їм брати слово.

Мій противник Юрій Б. тим часом нічого не підозрював. Адже він не відвідував наші зустрічі та не бачив моїх банерів, позаяк їх просто не було. У загальному підсумку я витратив на кампанію 35 тисяч гривень (на той час – близько 1500 доларів США) – гадаю, це рекорд. Та я просто не міг витратити більше, бо мені заважали. За два дні до виборів колишній голова міської ради, відповідаючи на запитання під час одного з телевізійних шоу, заявив, що, за його даними, він перемагає з великим відривом, а я отримую не більше 10 відсотків голосів.

Я був обраний 67 відсотками голосів! Варто зважати на деякі фальсифікації, як уже згадані 100 відсотків голосів за мого опонента у психіатричній лікарні за кілька хвилин до закриття дільниць. Отже, підсумуємо: лише пів року тому я став українським громадянином, погано володів мовою, майже нікого не знав у Глухові і попри все став головою міської ради українського міста з населенням у 35 тисяч осіб, розташованого за кілька кілометрів від кордону з Росією. Важко уявити, щоб українець з поганенькою французькою висунув свою кандидатуру на виборах мера десь в Ангулемі чи Шательро тільки тому, що його прапрапрадід був родом з регіону Пуату! Які все ж неймовірні, відкриті та кмітливі люди ці українці – думав я. Я мусив віддячити їм за це!

Першим позитивним наслідком для Глухова стало те, що містечко вийшло із забуття й ізоляції. Воно мало давню та славну історію, адже

*Кандидат у мери Глухова
Мішель Терещенко
(офіційне фото)*

було столицею українських гетьманів у 1708–1784 роках, потім його повністю спалила Катерина II, яка скасувала Гетьманщину і утворила «Малоросію». Незважаючи на сувору заборону цариці, у другій половині XIX століття місто відбудували – воно перетворилося на цукрову столицю України. Та під тиском радянської влади значення міста постійно зменшувалось, комісари хотіли покарати місто, яке пам'ятало гетьманів і капіталізм. Так Глухів втратив свій статус повітового центру, який мав до 1923 року, – його перенесли спершу до Новгород-Сіверського, згодом до Путивля. Глухів став одним з 18 районних центрів Сумської області – цей статус він також втратив наприкінці 2020 року, коли завершився мій мандат і ніхто не бажав захищати майбутнє провінційного містечка із великою історією.

І на кілька днів наприкінці жовтня

Під час виборчої кампанії